

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

**TÜRKİYE'DE HÜKÛMET SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi

**TÜRKİYE’DE HÜKÛMET
SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME
ORGANLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER**

**Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş
2. Baskı**

FİLİZ KİTABEVİ
İstanbul – 2022

Eylül 2022
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
**Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve
Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde
Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler**

ISBN: 978-975-368-767-6

İkinci Baskı: Eylül, 2022

Birinci Baskı: Mart, 2022

BASKI

Kiraz Medya Sanayi ve Ticaret A.Ş

Matbaacı Sertifika Numarası: 40162

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)

Vefa-Fatih/İSTANBUL

Tel: (212) 527 0 718

(850) 441 0 359

Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye’deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.’ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Bu kitabı yaklaşık 70 yıldır ülkemizin üzerinde karabulutlar gibi dolaşan parlamenter hükûmet sisteminin terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”nin benimsenmesine katkıda bulunanlara adıyorum.

***Hukuk iyi ve adil olanın sanatıdır.
Ius est ars boni et aequi.***

***Hukukçularla başlayalım... Bunlar, Sisyphos* gibi,
kan ter içinde dağın tepesine çıkardıkları kaya aşağı
yuvarlandıkça, tekrar yukarı çıkarırlar... Binlerce ka-
nunu yorumlarken, zannedersin ki bunların mesleği
dünyanın en zor sanatı. Kendilerine hayranlıkları,
hiçbir ölümlüde görülmez.***

Desiderius Erasmus

* "Sisyphos (Yunanca Σίσυφος; İngilizce: Sisyphus), Yunan Mitolojisinde, Yeraltı Dünyasında sonsuza kadar büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Sisifos ismi geleneksel olarak sophos (bilge) sözcüğüyle ilişkilendirilir; fakat bu ilişkilendirme bazı etimolojik problemler içermektedir. Aiolos'un oğlu, Korint kralı Sisyphos tanrı-ırmak Asopos'a, kızı Aigina'nın Zeus tarafından kaçırılmış olduğunu söyleyerek Zeus'u ele vermesine karşılık kalesi içinde bir pınarın akıtılmasını sağlar.

Bu hainlik Zeus'un öfkesine neden olur. Zeus ona ölüm meleği Thanatos'u gönderir. Sisyphos, Thanatos'u zincire vurur; onu özgürlüğüne kavuşturmak için Zeus müdahale etmek zorunda kalır. Ölüler Ülkesine götürülen Sisyphos kaderine katlanmak istemez. Kendisine cenaze töreni yapmamasını karısından ölmeden önce istemiştir. Törensizliği hoş karşılamayan Hades, dinsiz karısını cezalandırması için Sisyphos'un yeryüzüne dönme önerisini kabul eder... Sisyphos daha yıllarca yeryüzünde yaşayacaktır.

Nihayet, gerçek ölümünde cezalandırılır. Ölüler Ülkesi tanrıları onu sonsuza dek taş yuvarlamaya mahkûm ederler; hedefe her yaklaşımda taş yine aşağıya düşer." Vikipedi, "Sisifos", (Online) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sisifos>, 21.09.2020.

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

İlk baskısı 31.03.2022’de gerçekleştirilen “**Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler**” isimli bu kitabın kısa sürede tükenmesi üzerine, ikinci baskısını yapmak gerekmiştir.

Bilindiği gibi ülkemizde, 09.07.2018 tarihinden itibaren parlamenter hükûmet sistemi terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”ne geçilmiştir. Başkanlık hükûmet sisteminin diğer uygulamalarıyla karşılaştırıldığında çeşitli farklılıklara sahip olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”, henüz çok yeni bir hükûmet sistemidir. Durum böyle olunca sistemde kurumsallaşmanın sağlanabilmesi ve uygulamaların istikrar kazanabilmesi için, sistemin belirli bir süreye (15-20 yıla ya da 3- döneme) ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca sistem teorik olarak kurgulanırken öngörülemeyen kimi eksikliklerin ve sistemin aksayan yönlerinin belirlenmesi ve gerekli değişiklik önerilerinin ortaya konulabilmesi için de, uygulamaların belirli bir süre gözlenmesi gerekmektedir. İşte bu kitabın yazılmasında, “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”nin daha iyi anlaşılması, sistemin olumlu ve olumsuz yönlerine dikkati çekilerek ve karşılaştırmalı hükûmet sistemleriyle ilgili bilgi verilerek, sisteme yönelik çekince ve eleştirilerin karşılanması amaçlanmıştır.

Kitapta yeni hükûmet sisteminde yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler yanında önceki anayasalarımızdaki (1876 Kânûn-i Esâsî, 1961 Anayasası ile 21.01.2017 tarih ve 6771 sayılı Kanun’la yapılan Anayasa değişikliklerinden önceki düzenlemeler bakımından 1982 Anayasası’nda) yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilerin düzenlenme biçimi de anlatım konusu yapılmıştır. Ayrıca Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Federal Almanya Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri hükûmet sistemi uygulamalarında yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler, kitabın konusuyla bağlantılı olduğu derinlikte ve ölçüde ele alınmaya çalışılmıştır.

Kitabın yayına hazırlanması ve basılmasıyla ilgili olarak başta Filiz Kitabevi sorumlusu Oğuzhan ORUÇ olmak üzere, Kitabevinin diğer çalışanlarına teşekkür ederim. Okuyucu için yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Eylül 2022

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	XI
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR.....	XXVII
TABLolar LİSTESİ	XXXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GENEL BAKIŞ VE BAZI HÜKÛMET SİSTEMİ UYGULAMALARI

I. GENEL OLARAK.....	21
II. KUVVETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GÖRE HÜKÛMET SİSTEMLERİ	25
A. Parlamenter Hükûmet Sistemi	31
1. Genel Olarak	36
2. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Birleşik Krallık Uygulaması (Westminster Sistemi ya da Çoğunlukçu Sistem) ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	47
a) Parlamento: Lordlar Kamarası ve Avam Ka- marası.....	61
(1) Lordlar Kamarası (House of Lords).....	62
(2) Avam Kamarası (House of Commons)..	64

İçindekiler

b) Yürütme Organı: Kral/Kraliçe (The Crown) ve Kabine (Cabinet)	69
(1) Kral ya da Kraliçe (The Crown)	69
(2) Kabine (Cabinet): Başbakan ve Bakanlar	74
(a) Gölge Kabine (Shadow Cabinet)	77
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	78
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	78
(2) Devlet Başkanının Kanunları Veto Yetkisi	81
(3) Devlet Başkanının Avam Kamarası'nı Fesih Yetkisi	83
(4) Prorogation	84
(5) İkincil Kanunlar ya da İkincil Yasama Biçimleri	86
(6) Karşı İmza Kuralı	88
(7) Parlamento'nun Yürütme Organını Denetleme Araçları	90
(a) Güven Oylaması/Güvensizlik Oylaması	90
(b) Yazılı ve Sözlü Soru	91
(c) Görüşmeler	93
(d) Komisyonlar ya da Komiteler	94
3. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Federal Almanya Cumhuriyeti Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	97
a) Yasama Organı: Federal Meclis (Bundestag) ve Federal Konsey (Bundesrat)	98
b) Yürütme Organı: Federal Cumhurbaşkanı ve Federal Bakanlar Kurulu	108

İçindekiler

(1) Federal Cumhurbaşkanı (Bundespräsident).....	108
(2) Federal Bakanlar Kurulu (Bundesregierung): Şansölye (Federal Başbakan) ve Federal Bakanlar.....	117
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	123
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi.....	123
(2) Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Veto Yetkisi.....	126
(3) Cumhurbaşkanı'nın Federal Meclis'i Fesih Yetkisi.....	127
(4) Kanun Hükmünde Kararnameler	127
(5) Zorunlu ya da İvedi Yasama Durumu	130
(6) Karşı İmza Kuralı	131
(7) Parlamentonun Yürütme Organını Denetleme Araçları.....	132
(a) Soru.....	133
(b) Fesih Tehdidi Altında Güven Oylaması	136
(c) Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu.. ..	136
(d) Araştırma Komisyonları.....	137
(e) Komisyonlar	139
B. Başkanlık Hükûmet Sistemi.....	142
1. Genel Olarak	143
2. Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	151
a) Yasama Organı: Kongre (Congress).....	156

İçindekiler

(1) Temsilciler Meclisi (House of Representatives)	158
(2) Senato (Senate).....	160
b) Yürütme Organı: Başkan (President).....	163
(1) Başkan Yardımcısı (Vice President).....	172
(2) 1789-2022 Yılları Arasında Görev Yapan Başkan ve Başkan Yardımcıları.....	175
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	183
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi.....	185
(2) Başkan'ın Kanunları Veto Yetkisi.....	188
(3) Başkanlık Kararnameleri (Executive Orders)	192
(4) Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi (The Supreme Court of the United States)	201
(5) Bütçe Sürecinde Kongre ve Başkan.....	204
(6) Senato'nun Bazı Atamaları Onaylama Yetkisi	207
(7) Suçlandırma Mekanizması (Impeachment)	211

İKİNCİ BÖLÜM

PARLAMENTER HÜKÛMET SİSTEMİNİN TÜRKİYE UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

I. GENEL OLARAK	221
-----------------------	-----

İçindekiler

II. 1876 KÂNÛN-I ESÂSÎ'DE 22.08.1909 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM	250
A. Yasama Organı: Heyet-i Umûmî ya da Meclis-i Umûmî	257
1. Heyet-i Meb'ûsan ya da Meclis-i Meb'ûsan	259
2. Heyet-i A'yân ya da Meclis-i A'yân.....	265
B. Yürütme Organı: Pâdişâh ve Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ	267
1. Pâdişâh	268
2. Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ	273
a) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapan Hükümetler.....	276
C. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	279
1. Pâdişâh'ın Kanunları Veto Yetkisi	279
2. Pâdişâh'ın Heyet-i Meb'ûsan'ı Fesih Yetkisi... ..	281
3. Kânûn-ı Muvakkatler ya da Geçici Kanunlar..	283
4. Nizâm-nâmeler ya da Tüzükler.....	285
5. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme Araçları.....	288
a) Soru ya da Sual	288
b) Güven Oylaması ve Gensoru ya da İstîzâh	290
c) Meclis Araştırması ya da Heyet-i Tahkikiye	292
d) Meclis Soruşturması.....	293
e) Genel Görüşme.....	295
III. 1921 VE 1924 TEŞKİLÂT-I ESÂSİYYE KÂNÛN-LARI DÖNEMİ	298
IV. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ	310

İçindekiler

A. Genel Olarak.....	314
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi	315
1. Millet Meclisi.....	316
2. Cumhuriyet Senatosu	317
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu.....	318
1. Cumhurbaşkanı	319
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar	325
3. “Karşı İmza Kuralı” ve Cumhurbaşkanı’nın Siyasi Sorumsuzluğu.....	327
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	328
1. Cumhurbaşkanı’nın Kanunları Bir Daha Görüşülmek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Geri Gönderme Yetkisi.....	332
2. Cumhurbaşkanı’nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi.....	335
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	338
4. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme ve Bilgi Edinme Araçları	340
a) Soru.....	340
b) Genel Görüşme.....	342
c) Meclis Araştırması.....	344
d) Meclis Soruşturması.....	346
e) Güven oylaması.....	348
f) Gensoru.....	350
E. 27.05.1960 ile 12.09.1980 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanları	352

İçindekiler

F.1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....	355
V. 1982 ANAYASASI'NIN İLK HALİ.....	358
A. Genel Olarak.....	361
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi.....	364
1. 23.04.1920 ile 07.07.2018 Tarihleri Arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Değişiklikler.....	374
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu.....	377
1. Cumhurbaşkanı.....	378
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar.....	389
3. Karşı İmza Kuralı ve Cumhurbaşkanı'nın Siyasi Sorumsuzluğu.....	398
D. Hükûmet Sistemi: "Rasyonelleştirilmiş ya da Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi".....	403
E. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	412
1. Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Bir Daha Görüşülmek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderme Yetkisi.....	412
2. Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi.....	416
3. Kanun Hükümünde Kararnameler.....	418
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları.....	427
a) Soru.....	428
b) Güven oylaması.....	430

İçindekiler

c) Gensoru.....	433
d) Meclis Soruşturması.....	436
VI. 31.05.2007 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM.....	440
A. Genel Olarak	441
B. Hükûmet Sistemi: Parlamenter Hükûmet Sistemi	455
VII. 12.09.1980 TARİHLİ ASKERİ DARBE'DEN CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNE GEÇİLİNCEYE KADAR GÖREV YAPAN HÜKÛ- METLER VE CUMHURBAŞKANLARI.....	466
VIII.1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE GÖREV YAPAN KOALİSYON VE AZINLIK HÜKÛMETLERİ.....	470

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

I. 21.01.2017 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM.....	475
A. Genel Olarak	484
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi	500
1. Milletvekillerinin Seçimi.....	509
2. Milletvekillerinin Hukuki Statüsü	512
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İç Yapısı	515
a) Başkanlık Divanı.....	515
b) Siyasi Parti Grupları.....	516
c) Danışma Kurulu.....	517
d) İhtisas Komisyonları.....	517

İçindekiler

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev ve Yetkileri.....	519
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı.....	522
1. Seçimi.....	526
2. Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi .	533
3. Görev ve Yetkileri	536
4. Siyasi ve Hukuki Sorumluluğu	539
5. Düzenleyici İşlemleri	542
a) Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri.....	543
b) Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri.....	555
c) Cumhurbaşkanlığı Kararları.....	557
d) Adsız Düzenleyici İşlemler	559
6. Kabinenin Diğer Üyeleri: Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar	560
a) Cumhurbaşkanlığı Yardımcıları.....	561
(1) Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	563
(2) Cumhurbaşkanlığı Yardımcılarının Görev ve Yetkileri.....	563
(3) Cumhurbaşkanlığı Yardımcılarının Sorumluluğu.....	564
b) Bakanlar.....	565
(1) Bakan Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	569
(2) Bakanların Görev ve Yetkileri	569
(3) Bakanların Sorumluluğu	570
(4) Bakan Yardımcıları.....	572
(5) Bakanlıklar	572
7. Politika Kurulları.....	574
8. Cumhurbaşkanlığı Ofisleri	577

İçindekiler

9. Bağlı Kurum ve Kuruluşlar	578
10. Hâlihazırda Cumhurbaşkanlığı Görevini Yerine Getiren Recep Tayyip Erdoğan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Tekrar Aday Olabilir Mi? ...	578
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler ve Etkileşim Araçları ile Bunları Etkileyen Kimi Unsurlar	588
1. Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	588
2. Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Veto Yetkisi ...	592
3. Cumhurbaşkanı'nın "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi"	596
4. Cumhurbaşkanı'nın Cezai Sorumluluğu	603
5. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ve Bakanların Cezai Sorumlulukları ve Yargılanmaları	610
6. Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Aynı Tarihte Yapılması.	614
7. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları.....	618
a) Yazılı Soru.....	621
b) Kanun Tekliflerinin Görüşülmesi Sırasında Soru ve Cevap İşlemi.....	623
c) Genel Görüşme.....	625
d) Meclis Araştırması.....	628
e) Meclis Soruşturması.....	631
E. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamento Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulamasının Karşılaştırılması	634
F. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulamasının ve Yarı Başkanlık Hükûmet Siste-	

İçindekiler

minin Fransız Cumhuriyeti Uygulamasının Karşılaştırılması.....	636
II. ARA DEĞERLENDİRME.....	642

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER BAKIMINDAN ÇIKABİLECEK SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ İLE BAZI TARTIŞMALAR

I. GENEL OLARAK.....	659
II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASIN- DAKİ İLİŞKİLERLE İLGİLİ KİMİ SORUNLAR VE TARTIŞMALAR.....	661
A. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "Bütçe Hakkı"nın Zayıflatılması Tartışmaları.....	662
B. "Tarafsız ve Partili Cumhurbaşkanı" Tartışmaları	681
C. "Çift ya da Çifte Meşruiyet" İddiası	692
D. "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi" Bakımından Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Arasındaki Denge(sizlik).....	699
E. Delegasyoncu Demokrasi Tartışmaları ve Cum- hurbaşkanlığı Kararnameleri.....	706
F.Cumhurbaşkanı'nın Atama Yetkileri.....	716
G. "Cumhurbaşkanı'nın Sorumluluğu" Tartışmaları	726
H. Otoriterizm ve Kuvvetler Birliği Tartışmaları ..	731

İçindekiler

İ. Parlamenter Hükûmet Sistemine Dönüş ve Bu Sistemin Rasyonelleştirilmesi Önerileri	746
1. "Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu" Kurumu.....	756
2. Alternatif ya da Aralıklı Başkanlık Sistemi.....	759
III. NELER YAPILABİLİR?	761
A. Milletvekillerinin Seçtikleri Bölgedeki Seçmenleriyle Daha Yakın İlişki İçerisinde Bulunmaları Sağlanabilir	765
B. Siyasi Partilerde Değişimi Teşvik Edici Düzenlemeler Yapılabilir	769
C. Kamu Denetçiliği Kurumu Güçlendirilebilir ve Kurumun Etkinliği Artırılabilir	772
D. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'yla İlgili Kimi Değişiklikler Yapılabilir.....	778
E. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Denetim Mekanizmaları Güçlendirilebilir.....	782
F.Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları Arasında Etkileşim Sağlanabilir.....	785
G. Kamu Siyasalarının Belirlenmesinde Halkoylaması Usulü Benimsenebilir	786
1. "Halkın Vetosu" Kurumu Kabul Edilebilir	788
2. Seçmene "Kanun Teklifi Sunma Hakkı" Verilebilir.....	789
3. Seçmene "Geri Çağırma Hakkı" Verilebilir	791
4. E-Demokrasi Uygulamaları ve Dijitalleşme Yaygınlaştırılabilir	793
H. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Güçlendirilebilir	796
İ. Anayasa Yargısıyla İlgili Reform Yapılabilir.....	802

İçindekiler

J. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle İlgili Tereddütler Giderilebilir	811
K. Cumhurbaşkanı'nın Seçimi ile Birlikte Cumhurbaşkanı Yardımcısının Seçimi de Yapılabilir ...	820
SONUÇ	823
KAYNAKLAR.....	851
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI.....	949

İçindekiler

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	Aynı Eser/Aynı Yer
A.g.e.	Adı Geçen Eser
A.g.m.	Adı Geçen Makale
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
APHS	Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
Art.	Article/Madde
AYMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
Any.	Anayasa
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBFY	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AYM	Anayasa Mahkemesi
BETAM	Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BHS	Başkanlık Hükûmet Sistemi
Bkz.	Bakınız
BK	Birleşik Krallık/Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
Bir.	Birleşim
BMM	Büyük Millet Meclisi
B.N.	Başvuru Numarası
CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CHS	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
CK	Cumhurbaşkanlığı Kararları

Kısaltmalar

CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
CS	Cumhuriyet Senatosu
CY	Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri
Çev.	Çeviren/Çevirenler
D.	Dönem
Der.	Derleyen
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi
DM	Danışma Meclisi
Dn.	Dipnot
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
E.	Esas Sayısı
Ed.	Editör/Editörler/Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
Ed. by	Editör/Yayına Hazırlayan
Eds. by	Editörler/Yayına Hazırlayanlar
ESHİD	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
FAC	Federal Almanya Cumhuriyeti
FC	Fransız Cumhuriyeti
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FİYHB	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi/ Bildirgesi/Beyannamesi
Gazi ÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GPHS	Güçlendirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
GÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HA	Heyet-i A'yân, Meclis-i A'yân
HF	Halk Fırkası

Kısaltmalar

Haz.	Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
HFSAD	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi Dergisi
HM	Heyet-i Meb'ûsan, Meclis-i Meb'ûsan
HP	Hürriyet Partisi
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HU	Heyet-i Umûmî, Meclis-i Umûmî
HV	Heyet-i Vükelâ, Meclis-i Vükelâ
Iss.	Issue/Sayı
İçt.	İçtüzük/İçtüzüğü
İHAM	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İK	İspanya Krallığı
İKÜY	İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
İT	İttihad ve Terakki
İTC	İttihad ve Terakki Cemiyeti
İVH	İcra Vekilleri Heyeti
İÜHFMD	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
K.	Karar Sayısı
Karş.	Karşılaştırınız
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KE	Kânûn-ı Esâsî
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kurucu Meclis
K.S.	Karar Sayısı
K.T.	Karar Tarihi
LEE	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
md.	Madde
MBK	Milli Birlik Komitesi
MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi

Kısaltmalar

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MGKu.	Milli Güvenlik Kurulu
MGS	Milletvekili Genel Seçimi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MHS	Meclis Hükûmeti Sistemi
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
MM	Millet Meclisi
MP	Millet Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	Numara
O.	Oturum
OHAL	Olağanüstü Hal
p.	Page/Sayfa
par.	Paragraf
para.	Paragraph/Paragraf
pp.	Pages Part/Sayfa Arası/Sayfa Sayısı
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PHS	Parlamente Hükûmet Sistemi
RF	Rusya Federasyonu
R.G.	Resmî Gazete
RP	Refah Partisi
RPHS	Rasyonelleştirilmiş Parlamente Hükûmet Sistemi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı/Sayfa Arası
S.	Sayı
SAADET	Saadet Partisi
S.S.	Sıra Sayısı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kısaltmalar

SCOTUS	The Supreme Court of the United States/Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi
SCOTUK	The Supreme Court of the United Kingdom/ Birleşik KrallıkYüksek Mahkemesi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SI	Statutory Instruments
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEK	Teşkilât-ı Esâsiyye Kânûnu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TKP	Türkiye Köylü Partisi
TM	Temsilciler Meclisi
TODAİE	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
Trans. by	Çeviren/Çevirenler
T.V.	Takvîm-i Vekâyi
T.Y.	Baskı Tarihi Yok
v.	Versus/Karşı
Vol.	Volume/Cilt
Y.	Yıl
YBHS	Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
Y.D.	Yasama Dönemi

Kısaltmalar

YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi
Y.y.	Yayın Yeri Yok
Y.Y.	Yasama Yılı

TABLolar LİSTESİ

s.

- Tablo 1** : Parlamenter Hükûmet Sistemi ile Yönetilen Devletler.....42-43
- Tablo 2** : Başkanlık Hükûmet Sistemi ile Yönetilen Devletler.....149-150
- Tablo 3** : 30.04.1789 ile 01.01.2022 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkan ve Başkan Yardımcıları.....175-183
- Tablo 4** : 30.04.1789 ile 01.01.2022 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve Veto Ettikleri Kanun Sayıları.....189-192
- Tablo 5** : 30.04.1789 ile 01.01.2022 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve İmzaladıkları Başkanlık Kararnameleri.....197-199
- Tablo 6** : 1799 ile 2022 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Impeachment Yargılamalarının Sonuçları.....215-216
- Tablo 7** : Heyet-i Meb'ûsan'nın I. Meşrutiyet Dönemi'nde Faaliyet Gösterdiği Tarihler ve Yasama Dönemleri.....264
- Tablo 8** : Heyet-i Meb'ûsan'nın II. Meşrutiyet Dönemi'nde Faaliyet Gösterdiği Tarihler ve Yasama Dönemleri.....265
- Tablo 9** : II. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapan Hükûmetler ya da Heyet-i Vükelâ.....277-278
- Tablo 10** : 14.05.1950 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....310-311
- Tablo 11** : 02.05.1954 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....311-312
- Tablo 12** : 27.10.1957 Tarihinde Yapılan Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....312
- Tablo 13** : 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Cumhurbaşkanları ve Bir Daha Görüşülmek Üzere Türkiye Bü-

Tablolar Listesi

	yük Millet Meclisi'ne Geri Gönderdikleri Kanun Sayıları.....335
Tablo 14	: 27.05.1960 ile 12.09.1980 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanı.....352-355
Tablo 15	: 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....355-357
Tablo 16	: 23.04.1920 ile 07.07.2018 Tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Değişiklikler.....375-377
Tablo 17	: 1982 Anayasası Döneminin Parlamenter Hükûmet Sistemi Uygulamasında Görev Yapan Cumhurbaşkanı, Görev Süreleri ve Bir Daha Görüşölmek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderdikleri Kanun Sayıları.....415
Tablo 18	: 12.09.1980 ile 09.07.2018 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükûmetler ve Cumhurbaşkanı.....467-469
Tablo 19	: 1982 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükûmetleri.....470-471
Tablo 20	: 1961 ile 2018 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Milletve-kili Genel Seçimleri, Seçimlerin Hukuki Dayanakları, Yasama Dönemleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev Süreleri.....503-507
Tablo 21	: Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Hesap Verebilirlik Mekanizmaları.....631-632
Tablo 22	: Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamenter Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulamasındaki Yasama ve Yürütme Organlarının Yapısı ve İlişkileri Bakımından Karşılaştırılması.....634-636
Tablo 23	: Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulamasının ve Yarı Başkanlık Hükûmet Sisteminin Fransız Cumhuriyeti Uygulamasının Karşılaştırılması.....636-639

Tablolar Listesi

Tablo 24	: 29.10.1923 ile 28.08.2007 Tarihleri Arasında Yapılan Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Cumhurbaşkanı Olarak Seçilenlerin Seçilme Tarihleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Üye Tam Sayıları, Oylamaya Katılan Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Sayıları, Cumhurbaşkanlarının Aldıkları Oy Sayıları696-697
-----------------	--

Tablolar Listesi
